

Gofal iechyd trawsffiniol: yr heriau allweddol i bobl Byw yng Nghymru yn cael gofal GIG yn Lloegr

Ynglŷn â Llais

Llais yw'r corff annibynnol sy'n adlewyrchu'r safbwyntiau ac yn cynrychioli buddiannau pobl sy'n byw yng Nghymru yn eu Gwasanaeth Iechyd Gwladol (GIG) a'u gwasanaethau gofal cymdeithasol.

Rydym yn gweithredu'n lleol, yn rhanbarthol ac yn genedlaethol. Rydym yn gweithio gyda phobl a chymunedau ym mhob rhan o Gymru fel y gellir clywed llais pawb, a'i ddefnyddio, i ysgogi cynllunio, dylunio, datblygu a darparu gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol i bawb. Rydym yn:

- Estyn allan i glywed gan bobl yn ein cymunedau lleol drwy raglen barhaus o weithgareddau ymgysylltu. Rydym yn gwneud hyn fel bod pobl yn gwybod am yr hyn rydym yn ei wneud ac yn deall yr hyn a wnawn, ac i gasglu eu barn a'u profiadau o wasanaethau GIG a gofal cymdeithasol. Rydym yn gwneud hyn mewn sawl ffordd, wyneb yn wyneb ac yn ddigidol, gan gynnwys ymweld â lleoedd lle mae pobl yn derbyn gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol
- Defnyddio'r hyn a glywn i helpu gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol i ddeall yn well sut mae'r rhai ohonom a allai fod eu hangen, ac sy'n defnyddio gwasanaethau yn meddwl bod gwasanaethau'n diwallu eu hanghenion, yn y ffordd sydd bwysicaf iddynt. Rydym yn helpu i sicrhau bod y GIG a'r gwasanaethau gofal cymdeithasol yn cymryd camau i wella pethau lle mae angen hyn.
Mae hyn yn cynnwys gweithio gydag arweinwyr gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol pan fyddant yn ystyried gwneud newidiadau i'r ffordd y caiff gwasanaethau eu darparu, fel bod pobl a chymunedau yn cael dweud eu dweud o'r cychwyn cyntaf.
- Darparu gwasanaeth eiriolaeth cwynion sy'n rhad ac am ddim, yn annibynnol ac yn gyfrinachol i helpu pobl i fynegi eu pryderon am iechyd a gwasanaethau cymdeithasol.

Rydym wedi gweithredu yng Nghymru ers 1 Ebrill 2023. Mae ein hymateb yn adlewyrchu'r hyn yr ydym wedi'i glywed yn uniongyrchol a thrwy eraill, yn enwedig gan bobl:

Gofal iechyd trawsffiniol: yr heriau allweddol i bobl Byw yng Nghymru yn cael gofal GIG yn Lloegr

- yn byw yn rhanbarthau ffiniol Cymru, yn enwedig Powys a Gogledd-ddwyrain Cymru, a all gael gofal yn rheolaidd yn Lloegr, a
- o bob rhan o Gymru a allai fod angen gofal a thriniaeth arbenigol iawn yn Lloegr, neu a allai fod wedi cael cynnig triniaeth yn Lloegr fel rhan o fentrau fel y rhai i ostwng rhestrau aros y GIG ar gyfer pobl sy'n byw yng Nghymru.

Cefndir

Yn gyffredinol, rydym yn deall bod tua 15-20% o bobl sy'n byw yng Nghymru yn defnyddio gwasanaethau'r GIG yn Lloegr. Yn siroedd y ffin, mae'r ganran hon yn llawer uwch a gall fod yn agosach at 50%.

I bobl sy'n byw mewn cymunedau ffiniol, nid yw cael eu gofal GIG yn Lloegr yn newydd. Mae'n rhywbeth y gallent fod wedi ei wneud bob amser

Fel mater o drefn i gael mynediad at ofal a thriniaeth y GIG sydd eu hangen arnynt, yn enwedig os yw meddygfa yn Lloegr yn agosach at eu cartref neu os nad oes ysbyty GIG yn eu hardal.

I bobl sydd angen gofal iechyd arbenigol iawn, gall teithio ymhellach, gan gynnwys dros y ffin i gael triniaeth, hefyd fod yn rhan o drefniadau hirsefydlog.

Mae trefniadau ar gyfer gofal iechyd trawsffiniol rhwng Cymru a Lloegr wedi'u nodi mewn datganiad cytûn o werthoedd ac egwyddorion¹.

Agweddau allweddol y cytundeb hwn yw na fydd unrhyw driniaeth yn cael ei gwrthod na'i gohirio oherwydd ansicrwydd neu amwysedd ynghylch pa gorff sy'n gyfrifol am ariannu gofal iechyd unigolyn, neu oherwydd rheolau gwahanol o ran lefel y gwasanaethau sydd ar gael o dan system iechyd pob gwlad.

Mae Rhwydwaith Trawsffiniol y GIG wedi'i sefydlu i ddarparu ffordd o

¹ [NHS England » Gwasanaethau Gofal Iechyd Trawsffiniol Cymru / Lloegr: Datganiad o werthoedd ac egwyddorion](#)

Gofal iechyd trawsffiniol: yr heriau allweddol i bobl Byw yng Nghymru yn cael gofal GIG yn Lloegr

drafod materion gofal iechyd sy'n effeithio ar bobl sy'n byw ar hyd y ffin rhwng Cymru a Lloegr.

Mae Llais yn rhan o Rwydwaith Trawsffiniol y GIG. Mae'r rhwydwaith yn cynnwys cynrychiolwyr y GIG o Gymru a Lloegr yn ogystal â chynrychiolwyr Healthwatch². Mae rôl y rhwydwaith yn cynnwys edrych ar sut mae'r datganiad o werthoedd ac egwyddorion yn gweithio.

Er bod y trefniadau hyn wedi bod ar waith ers peth amser ac yn helpu i wneud pethau'n gliriach mewn sawl ffordd, nid yw cleifion bob amser yn glir ynghylch pwy sy'n gyfrifol am beth pan fydd eu gofal a'u triniaeth yn croesi ffiniau. Mae pobl sy'n byw yng Nghymru yn parhau i wynebu amrywiaeth o heriau os oes angen gofal a thriniaeth arnynt yn Lloegr:

Gwybod eich hawliau a'r hyn y gallwch ei ddisgwyl

Ers pandemig y coronafeirws, mae gan bobl sy'n byw yng Nghymru well dealltwriaeth bod cyfrifoldeb am y GIG yng Nghymru a'r penderfyniadau am y GIG yng Nghymru yn y rhan fwyaf o feysydd wedi'u datganoli i Lywodraeth Cymru.

Er bod mwy o ymwybyddiaeth gyffredinol, mae pobl yn dal i wynebu ystod o heriau ymarferol sy'n ei gwneud yn anoddach iddynt wybod eu hawliau a deall yr hyn y gallant ei ddisgwyl byw yng Nghymru a derbyn gwasanaethau'r GIG yn Lloegr.

Pan wneir cyhoeddiadau neu pan fydd cyfryngau'r DU yn ymdrin â straeon am y GIG, nid yw bob amser yn glir a yw'r cyhoeddiad neu'r materion y sonnir amdanynt yn berthnasol i bobl sy'n byw yng Nghymru, er bod allfeydd cyfryngau yn aml yn gliriach wrth siarad am ddatblygiadau mewn gwahanol wledydd y DU.

Pan fydd pobl hefyd yn cael eu gofal GIG yn Lloegr, gall pethau fod hyd yn oed yn fwy dryslyd. Pan fydd hyn yn digwydd, weithiau mae angen i Lywodraeth Cymru neu'r GIG yng Nghymru wneud mwy o gyhoeddiadau

² Mae Healthwatch yn hyrwyddwr iechyd a gofal cymdeithasol statudol ar gyfer pobl sy'n byw yn Lloegr. Gallwch ddarganfod mwy yn y ddolen ganlynol [Croeso | Gwylio Iechyd](#)

Gofal iechyd trawsffiniol: yr heriau allweddol i bobl Byw yng Nghymru yn cael gofal GIG yn Lloegr

i wneud pethau'n gliriach.

Mae un enghraifft o hyn yn ymwneud â defnyddio data personol gan y GIG yn Lloegr. Cyhoeddodd y GIG yn Lloegr gynigion i gasglu data gan feddygon teulu ar gyfer cynllunio ac ymchwil a gododd lawer o bryderon yng Nghymru a Lloegr.

Bu'n rhaid i Lywodraeth Cymru egluro bod y cyhoeddiad ond yn berthnasol i drigolion Cymru a oedd wedi'u cofrestru gyda meddygon teulu yn Lloegr a nodi'r hyn yr oedd angen iddynt ei wneud os oeddent am optio allan o'r cynigion.

Pan gaiff pobl sy'n byw yng Nghymru eu cyfeirio at wasanaethau'r GIG yn Lloegr, gall fod yn anoddach nag y dylai fod i ddarganfod beth mae hyn yn ei olygu i bobl a'r hyn y gallant ei ddisgwyl - er gwaethaf llawer o ymdrech i sicrhau bod gwybodaeth ar gael ar-lein trwy wefannau GIG Cymru a GIG Lloegr a thrwy ddefnyddio dulliau fel 'Cwestiynau Cyffredin'.

Mae pobl weithiau'n poeni pan fyddan nhw'n cael eu cyfeirio at wasanaethau'r GIG yn Lloegr y byddan nhw'n "mynd i gefn y ciw" neu'n derbyn gwasanaeth llai am eu bod yn dod o Gymru.

Pan fydd gwasanaethau newydd yn cael eu datblygu neu pan fydd cynigion yn cael eu gwneud i newid y ffordd y caiff gwasanaethau eu darparu yn Lloegr, mae pobl weithiau'n poeni y bydd y gwasanaethau hynny'n cael eu cynllunio i ddiwallu'r anghenion ac ymateb i farn a phrofiadau pobl sy'n byw yn Lloegr, ac na fydd anghenion nac amgylchiadau y rhai sy'n byw yng Nghymru ac sy'n defnyddio gwasanaethau yn Lloegr yn cael eu hystyried yn ddigonol neu'n llai pwysig.

Maen nhw'n poeni y bydd hi'n anoddach cael gwybod am ddatblygiadau a newidiadau a allai effeithio arnyn nhw, neu i gael eu llais yn cael ei glywed.

Nid yw'r trefniadau a wneir yng Nghymru i sicrhau bod pobl a chyrrff â diddordeb (gan gynnwys Llais) yn cael gwybod am ac yn cael gwybod a chael i gymryd rhan mewn cynigion i ddatblygu

Gofal iechyd trawsffiniol: yr heriau allweddol i bobl Byw yng Nghymru yn cael gofal GIG yn Lloegr

neu newid gwasanaethau (trwy'r canllawiau ar newidiadau i wasanaethau iechyd³) yn berthnasol yn Lloegr.

Mae gan GIG Lloegr ei drefniadau ei hun sy'n canolbwyntio ar gynigion sylweddol i newid gwasanaethau, lle mae ffocws y trefniadau yng Nghymru yn ymestyn i'r holl gynigion i ddatblygu neu newid gwasanaethau. Yn gyffredinol, mae perthnasoedd gwaith agos effeithiol rhwng sefydliadau trawsffiniol wedi osgoi tensiynau sy'n gysylltiedig â newidiadau i'r gwasanaeth.

Cael gwasanaeth di-dor

Er bod llawer o ymdrech yn mynd i weithio gyda'i gilydd ar draws systemau gofal iechyd Cymru a Lloegr, weithiau mae pobl o Gymru sy'n defnyddio gwasanaethau yn Lloegr yn wynebu dryswch neu oedi oherwydd bod y systemau yng Nghymru a Lloegr yn gweithio'n wahanol.

Gall hyn greu heriau wrth ddelio ag atgyfeiriadau, trosglwyddo data a chofnodion cleifion neu dderbyn gwahanol elfennau o driniaeth dros y ffin.

Mae pryderon y rhan fwyaf o bobl yn deillio o systemau digidol nad ydynt wedi'u cydgysylltu ac felly nid ydynt yn sicrhau bod y data a'r wybodaeth sydd ei hangen ar weithwyr gofal iechyd proffesiynol ar ddwy ochr y ffin.

Rydym wedi clywed y gall anghydnawsedd mewn systemau gwybodaeth iechyd effeithio ar barhad gofal. Rydym yn clywed bod angen i bobl yn aml fynd â'u cofnodion eu hunain gyda nhw neu ailadrodd yr un wybodaeth drosodd a throsodd.

Gall cyfathrebu araf ac aneffeithlon rhwng darparwyr gofal iechyd ar draws ffiniau arwain at fylchau mewn gofal, gwybodaeth anghywir yn cael ei throsglwyddo neu fethu apwyntiadau.

Gall hyn hefyd gael dylanwad ar brosesau atgyfeirio lle gall llwybrau

³ GIG Cymru Mae canllawiau ar newidiadau i wasanaethau iechyd ar gael yn y ddolen ganlynol [Canllawiau ar newidiadau i wasanaethau iechyd | GOV. CYMRU](#)

Gofal iechyd trawsffiniol: yr heriau allweddol i bobl Byw yng Nghymru yn cael gofal GIG yn Lloegr

atgyfeirio anghyson arwain at oedi a dryswch wrth reoli gofal a thriniaeth.

Weithiau mae pobl sydd angen gofal arbenigol, neu'r rhai sy'n gofalu amdanynt yn cael eu hyfforddi i ddefnyddio offer meddygol a ddarperir gan ganolfannau arbenigol yn Lloegr nad yw'n cael ei ddefnyddio yn GIG Cymru. Mae hyn yn golygu gorfod ail-ddysgu gyda darn newydd o offer a chael eich llofnodi i ffwrdd eto cyn y gallwch symud ymlaen i'ch cartref.

Gall hyn oll greu llawer o rwystredigaeth i gleifion a staff gofal iechyd ac arwain at ganlyniadau iechyd gwaeth.

Tegwch mewn darpariaeth gofal iechyd

Am y rhesymau a nodir eisoes, weithiau mae gan bobl sy'n byw yng Nghymru bryderon am yr hyn y credant a allai fod yn annheg ynghylch eu hawl i ofal iechyd y rhai sy'n byw yng Nghymru o'i gymharu â'r hyn yn Lloegr - hyd yn oed os nad yw hyn bob amser yn wir oherwydd, er enghraifft, efallai y bydd y dull neu'r trefniadau yn wahanol, ond mae'r canlyniadau terfynol yn gyfartal.

Ar y llaw arall, oherwydd y gymhariaeth eang ac aml o'r gwahanol systemau gofal iechyd yn y DU, mae yna hefyd fwy o ymwybyddiaeth ymhlith pobl sy'n byw yng Nghymru o bethau y mae ganddynt hawl iddynt efallai na fydd pobl sy'n byw yn Lloegr, megis presgripsiynau am ddim a pharcio ceir am ddim yn ysbytai Cymru.

Mewn meysydd gofal iechyd eraill, mae gwahaniaethau a all achosi pryderon gwirioneddol i bobl sy'n byw yng Nghymru. Gall hyn fod oherwydd gwahanol benderfyniadau ar bolisi gofal iechyd yng Nghymru a Lloegr, gwahaniaethau o ran pa mor gyflym y mae datblygiadau gofal iechyd yn cael eu cyflwyno, neu wahaniaethau mewn lefelau perfformiad.

Weithiau mae'r gwahaniaethau hyn o fudd i bobl sy'n byw yng Nghymru ac yn cael gofal dros y ffin, ac weithiau mae'n gweithio y ffordd arall.

Weithiau mae'r effaith yn dibynnu ar a yw person sy'n byw yng Nghymru wedi'i gofrestru gyda meddyg teulu yn Lloegr ai peidio, e.e., cael dewis ar ysbyty'r GIG lle gallech fod am gael triniaeth, dewis nad yw fel arfer ar

Gofal iechyd trawsffiniol: yr heriau allweddol i bobl Byw yng Nghymru yn cael gofal GIG yn Lloegr

gael i bobl sy'n byw yng Nghymru ac sydd wedi'u cofrestru gyda meddygfa yng Nghymru.

Dyma rai enghreifftiau o'r mathau o bethau y mae pobl yn rhannu pryderon amdanynt:

- Argaeledd sgrinio'r coluddyn ar gyfer pobl dros 75 oed. **Mae penderfyniadau polisi gwahanol** wedi eu gwneud yng Nghymru a Lloegr ynglŷn â sgrinio coluddion. Yn y ddwy wlad, nid yw sgrinio ar gael fel mater o drefn i bobl dros 75 oed, er yn Lloegr bydd y GIG yn darparu mynediad at brofion sgrinio coluddyn os bydd pobl dros 75 oed yn gofyn amdano, ond nid yw'r opsiwn hwn ar gael i bobl sy'n defnyddio gwasanaethau'r GIG yng Nghymru.
- **datblygiad cynharach o wasanaethau newydd** fel sgrinio ysgyfaint. Mae Lloegr ymhellach ar y blaen wrth gyflwyno gwasanaethau sgrinio'r ysgyfaint. Mae NHS England yn cyflwyno Gwiriadau Iechyd yr Ysgyfaint wedi'u Targedu sy'n cynnig sgrinio canser yr ysgyfaint i ysmygwyr presennol a chyn oed rhwng 55-74, er nad ydynt ar gael ym mhob man yn Lloegr eto.

Yng Nghymru, nid oes rhaglen sgrinio genedlaethol ar gyfer canser yr ysgyfaint ar waith eto. Y gwahaniaeth allweddol yw bod Lloegr eisoes wedi ymrwmo i gyflwyno gwasanaethau sgrinio'r ysgyfaint yn ehangach, tra bod Cymru yn dal i feddwl am ei dull.

Mae enghreifftiau eraill lle mae gwasanaethau'n cymryd mwy o amser i'w cyflwyno yng Nghymru sy'n achosi pryder yn cynnwys datblygu a chyflwyno technoleg fel ap y GIG neu gyflwyno Tystysgrifau Colli Babi 'swyddogol'.

- **Iefelau perfformiad gwahanol sy'n** effeithio ar ba mor gyflym y gall pobl gael gafael ar rywfaint o ofal y GIG yn dibynnu a ydynt yn cael eu triniaeth GIG yng Nghymru neu dros y ffin yn Lloegr. Ar hyn o bryd, er bod pobl ar draws y DU gyfan yn aros yn rhy hir am rai triniaethau arferol yn y GIG, gall fod yn fawr Gellir gweld gwahaniaethau o ran pa mor gyflym y gall pobl sy'n

Gofal iechyd trawsffiniol: yr heriau allweddol i bobl Byw yng Nghymru yn cael gofal GIG yn Lloegr

byw yng Nghymru gael eu gweld os ydynt ar restrau aros GIG Lloegr.

Mae'r annhegwch hwn wedi dod i sylw poblogaeth ehangach Cymru yn fwyaf diweddar oherwydd gweithredoedd posibl Bwrdd Iechyd Addysgu Powys.

Er mwyn ei helpu i ddelio â'i heriau ariannol, mae'r bwrdd iechyd yn ystyried gofyn i ymddiriedolaethau'r GIG yn Lloegr arafu mynediad i driniaeth i gleifion ar eu rhestrau aros sy'n byw ym Mhowys - gan ddod â'u hamseroedd aros yn fwy cydnaws â phobl sy'n cael eu trin mewn ysbytai yng Nghymru.

Teithio i gael y gofal sydd ei angen arnoch

I rai pobl, er enghraifft y rhai sy'n byw yng Ngogledd-ddwyrain Cymru, neu'r rhai sy'n byw ym Mhowys yn agos at ffin Lloegr, cael y gofal GIG sydd ei angen arnynt yn Lloegr yw'r opsiwn mwyaf hygyrch iddyn nhw, gan y gallai gwasanaeth y GIG yn Lloegr fod yn haws ac yn agosach i gyrraedd na gwasanaethau tebyg yng Nghymru.

I eraill, a allai fyw mewn lleoliadau mwy gwledig neu a allai fyw ymhellach o lawer o'r ffin ac sydd angen gofal arbenigol, gall cael eu gofal yn Lloegr greu heriau mawr:

- Yn aml, caiff amseroedd apwyntiadau neu benderfyniadau i ryddhau pobl o'r ysbyty eu gwneud heb roi unrhyw ystyriaeth i'r argaeledd trafnidiaeth ar yr adegau a roddir. Gall hyn fod yn broblem fawr yng nghefn gwlad Cymru lle mae trafnidiaeth gyhoeddus yn gyfyngedig iawn ac efallai y bydd angen i bobl ddibynnu ar ffrindiau a theulu
- Gwneir apwyntiadau wyneb yn wyneb yn aml pan ellid defnyddio technoleg yn well i arbed pobl sy'n teithio'n bell yn unig i gael eu gweld gan eu gweithiwr gofal iechyd proffesiynol am gyfnod byr.
- I bobl sydd angen triniaethau arbenigol, profion diagnostig neu

Gofal iechyd trawsffiniol: yr heriau allweddol i bobl Byw yng Nghymru yn cael gofal GIG yn Lloegr

ymgyngoriadau nad ydynt ar gael yng Nghymru, gall amser a chost teithio pellteroedd hir, neu allu ffrindiau a theulu deithio, yn aml i ddinasoedd mawr i ymweld â phobl fod yn rhwystr gwirioneddol i ofal a thriniaeth.

Gall hyn fod yn rhwystr llawer mwy i'r rhai y mae eu hamgylchiadau personol yn golygu efallai na fyddant yn gallu fforddio cymryd yr amser i ffwrdd o'r gwaith neu dalu'r costau ymlaen llaw sydd eu hangen i deithio am ofal.

I'r rhai y gallai fod angen iddynt dderbyn gofal a thriniaeth yn aml neu y gallai fod angen iddynt dreulio peth amser mewn canolfannau arbenigol, gall methu â bod gyda neu weld teulu a ffrindiau yn aml, neu o gwbl, oherwydd y pellter a/neu'r gost wneud iddynt deimlo'n ynysig ac yn agored i niwed. Gall hefyd gael effaith fawr ar y rhai sy'n poeni amdanynt, gan greu pryder a straen ychwanegol.

Ar gyfer gofalwyr plant a phobl ifanc, weithiau nid oes lle (os yw'n bodoli) mewn canolfannau arbenigol yn Lloegr, na llety elusenol cysylltiedig (e.e. tai Ronald McDonald neu Grand Appeal) i aros dros nos yn agos at eich plentyn ar adeg pan fydd ei angen arnoch fwyaf. Gall hyn olygu talu symiau sylweddol o arian i aros mewn gwestai dinas / llety masnachol nes bod lle ar gael.

Gall hyn i gyd gael effaith fawr ar ddewisiadau a chyfranogiad pobl mewn penderfyniadau am eu gofal a'u triniaeth (neu eu hanwyliaid), eu hadferiad a'u hiechyd meddwl a'u lles cyffredinol.

Gofal a thriniaeth yn yr iaith Gymraeg

Mae argaeledd gwasanaethau Gymraeg yn y GIG yn Lloegr yn llawer mwy cyfyngedig o'i gymharu â gwasanaethau yng Nghymru. Nid yw'r gofyniad yng Nghymru i'r GIG gynnig a darparu ei wasanaethau yn Gymraeg yn ymestyn i GIG Lloegr. Nid yw Safonau'r Gymraeg yn berthnasol i ddarparwyr yn Lloegr, ac yn hytrach mae'r disgwyliadau yn deillio o ystyriaethau hygyrchedd ehangach sy'n gysylltiedig â'r Ddeddf Cydraddoldeb.

Gofal iechyd trawsffiniol: yr heriau allweddol i bobl Byw yng Nghymru yn cael gofal GIG yn Lloegr

Er y gallai fod gan rai Ymddiriedolaethau GIG yn Lloegr ger ffin Cymru rai staff sy'n siarad Cymraeg, a allai ddarparu rhywfaint o ofal yn Gymraeg, nid yw hyn yn ymestyn fel mater o drefn i bob agwedd ar ofal. Ni all siaradwyr Cymraeg ddibynnu ar gael neu dderbyn gwybodaeth yn ddwyieithog fel mater o drefn, e.e. gan fod cyfathrebiadau ysgrifenedig a gwybodaeth gyhoeddus yn cael eu darparu yn Saesneg fel mater o drefn oni bai bod cais penodol yn cael ei wneud.

- Gall deall gwybodaeth feddygol gymhleth neu opsiynau triniaeth yn Saesneg fod yn anoddach i siaradwyr Cymraeg sy'n fwy cyfforddus yn meddwl ac yn siarad am faterion iechyd yn y Gymraeg

Gall gwneud eu teimladau'n hysbys a chael eu deall fod yn llawer anoddach os nad yw pobl yn gallu mynegi eu hunain yn eu dewis iaith, yn enwedig wrth siarad am faterion personol a sensitif. Gall hyn fod yn arbennig o anodd i bobl a allai fod â heriau cyfathrebu oherwydd eu cyflwr, e.e. pobl â dementia.

Codi pryderon

Mae pobl sy'n cael eu gofal GIG yng Nghymru a Lloegr yn aml yn wynebu mwy o heriau pan fydd rhywbeth yn mynd o'i le, ac maen nhw eisiau codi pryder am eu gofal GIG.

Er bod systemau cwynion y GIG yng Nghymru a Lloegr yn debyg mewn sawl ffordd, mae rhai gwahaniaethau pwysig. Er enghraifft, yn Lloegr, dylai sefydliad lleol y GIG ddelio â chwyn o fewn 6 mis, tra yng Nghymru y disgwyliad yw yr ymdrinnir â'r gŵyn o fewn 30 diwrnod. Yn y ddwy system, bydd hyn yn aml yn cymryd llawer mwy o amser.

Yng Nghymru mae'r system gwynion yn cael ei goruchwyllo gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, tra yn Lloegr yr Ombwdsmon Seneddol a Gwasanaethau Iechyd yw'r corff goruchwyllo os na fydd cwynion yn cael eu datrys yn lleol.

I rywun sy'n derbyn gofal yn Lloegr ar ran GIG Cymru, gall fod yn fwy cymhleth i gael gwybod am, deall a phenderfynu ar y ffordd orau o

Gofal iechyd trawsffiniol: yr heriau allweddol i bobl Byw yng Nghymru yn cael gofal GIG yn Lloegr

ddatrys cwyn.

Gall person ddewis mynd â'i gŵyn yn syth at gorff GIG Lloegr a roddodd y gofal, neu gallant ddewis codi eu pryder drwy'r bwrdd iechyd lleol a drefnodd eu gofal yn Lloegr, gan ddibynnu ar y systemau yng Nghymru a Lloegr yn cydweithio i ddatrys y gŵyn.

Pa bynnag lwybr y mae person yn dewis ei ddilyn, efallai y bydd rhai rhwystrau pellach, ymarferol. Gall teithio pellteroedd hir i gyfarfod i siarad am gŵyn fod yn her ariannol ac emosiynol os na fyddai cyfarfod ar-lein, er enghraifft, yn briodol.

Gofal iechyd trawsffiniol: yr heriau allweddol i bobl sydd yn byw yng Nghymru i gael gofal GIG yn Lloegr

Efallai y bydd lefelau gwahanol o ddealltwriaeth hefyd rhwng staff y tîm cwynion yng Nghymru a Lloegr am y ddwy system gwyno.

Er enghraifft, weithiau nid yw staff y GIG yn Lloegr yn gyfarwydd â'r hyn y mae angen iddynt ei wneud pe bai ymchwiliad i gwyn yn canfod bod niwed wedi ei achosi i breswlydd o Gymru a fyddai'n sbarduno trefniadau unioni ariannol yng Nghymru. Mae hyn oherwydd nad yw iawndal ariannol yn rhan o system gwynion Lloegr.

Gall gweld cwyn drwodd i'r diwedd fod yn anodd ac yn hirfaith weithiau, yn enwedig os yw'r person am fynd â'r pryder i'r Ombwdsmon, ac nid yw bwrdd iechyd lleol Cymru wedi bod yn rhan o'r gŵyn o'r dechrau.

Gall yr heriau hyn greu rhwystrau ychwanegol i gleifion Cymru a gallant atal pobl rhag bwrw ymlaen â'u cwyn.

I grynhoi, er bod llawer o bobl yn gwerthfawrogi trefniadau trawsffiniol y GIG rhwng Cymru a Lloegr am yr hyblygrwydd a'r mynediad at ofal y maent yn ei gynnig, gall heriau sy'n gysylltiedig â gwahaniaethau yn yr hyn y mae'r systemau'n ei gynnig a sut maent yn gweithio arwain at annhegwch, yn ogystal â dryswch a rhwystredigaeth.

Mae datblygu partneriaethau cryf, cyflwyno ffyrdd effeithiol o rannu gwybodaeth a dysgu, cyfathrebu'n dda a sicrhau bod cyngor a

Gofal iechyd trawsffiniol: yr heriau allweddol i bobl Byw yng Nghymru yn cael gofal GIG yn Lloegr

gwybodaeth ar gael ac yn hygyrch yn allweddol i sicrhau bod gwasanaethau trawsffiniol yn gweithio'n dda i bawb.

13 Ionawr 2025